

Haridustaseme seos mitmete teiste muutujatega

Karolina Anja

Töö eesmärk

Käesoleva töö eesmärgiks on uurida, kuidas jaotub haritus Eestis elavate inimeste seas. Otsin vastuseid küsimustele, kas kõrgemalt haritud inimesed on õnnelikumad ja tervemad, kas neil on rohkem või vähem lapsi ning kas kõrge haridustase tähendab alati seda, et tööd tehakse rohkem. Lisaks uurin, kas kõrgemalt haritud saavad ka paremat palka ning kas piirkonniti esineb erinevusi haridustasemes ja palgas.

Andmestiku kirjeldus

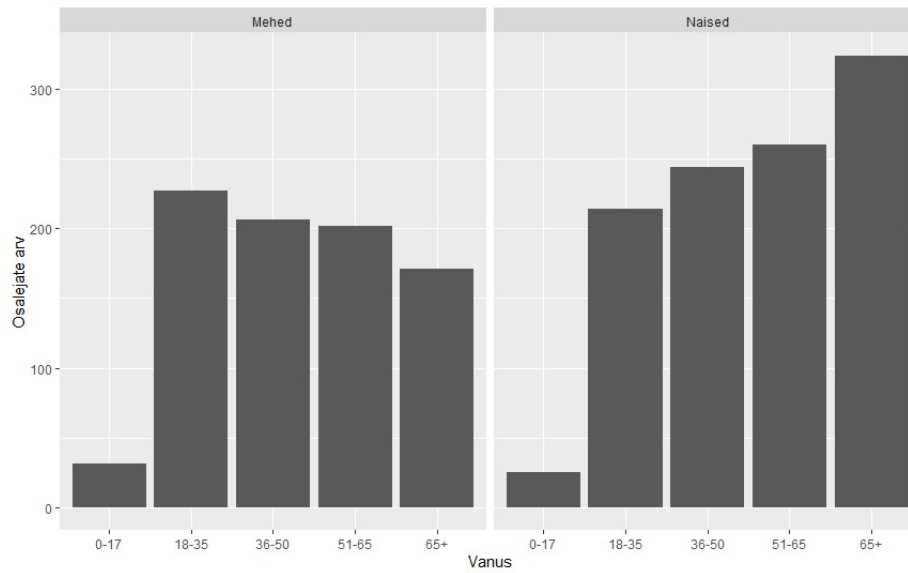
Projektis kasutatud andmed on pärit rahvusvahelisest läbilõikeuuringust European Social Survey (ESS), mille raames viiakse läbi struktureeritud intervjuu, mille vastused kodeeritakse numbrilisteks väärtusteks. ESS eesmärgiks on kaardistada muutusi ja stabiilsust eurooplaste hoiakutes, uskumustes ja käitumises. Andmestikus on väga palju erinevaid andmeid erinevatest eluvaldkondadest näiteks meedia kasutamine, poliitika, väärtused, religioon, tervis, rahulolu, demograafilised andmed. Kasutan 2018. aastal kogutud andmeid. Andmestikus on esindatud ka Eesti. Uuringus osales 1904 Eestis elavat inimest ning mõõdetud on 576 tunnust. Edaspidi kirjutan ainult Eestis elavate inimeste andmetest.

Uuringus osalenute taustaandmed

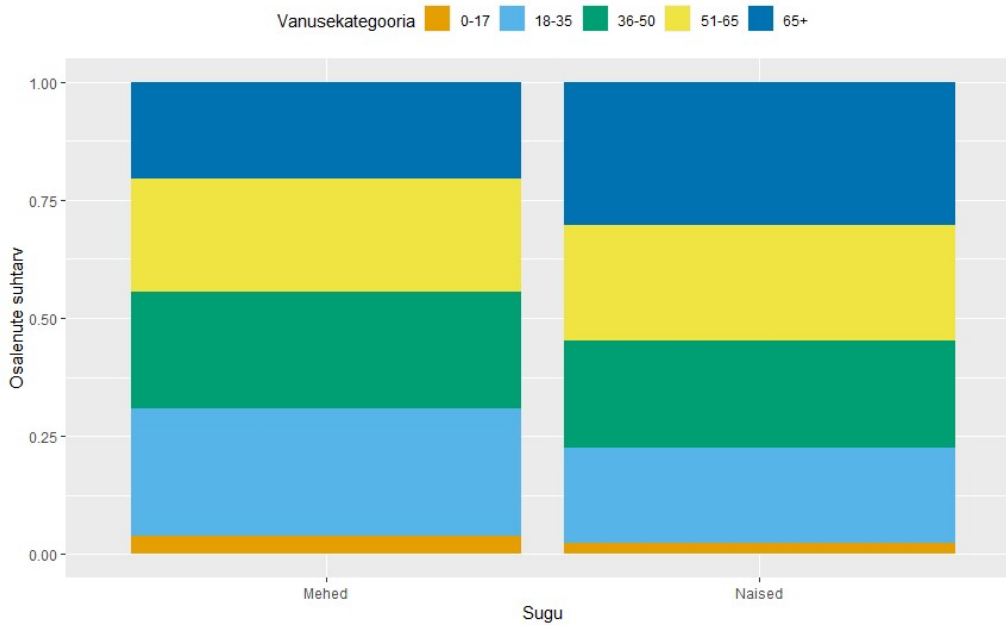
Kokku osales uuringus 1904 Eestis elavat inimest (naisi 1067 ehk 56%). Noorim osaleja oli 15 aastat vana, vanim 90, osalejate keskmine vanus oli 51 aastat.

Tabel 1. Demograafilised andmed

Vanus	Mehed		Naised		Mehed ja naised kokku	
	Arv	Osakaal kogu valimis (%)	Arv	Osakaal kogu valimis (%)	Arv	Osakaal kogu valimis (%)
0-17	31	1,63	25	1,31	56	2,94
18-35	227	11,92	214	11,24	441	23,16
36-50	206	10,82	244	12,82	450	23,63
50-65	202	10,61	260	13,66	462	24,26
65+	171	8,98	324	17,02	495	26
Kokku	837	43,96	1067	56,04	1904	100%

Joonis 1. Meeste ja naiste jaotumine vanusegruppide kaupa

Joonis 2. Meeste ja naiste vanusegruppide suhtarvud

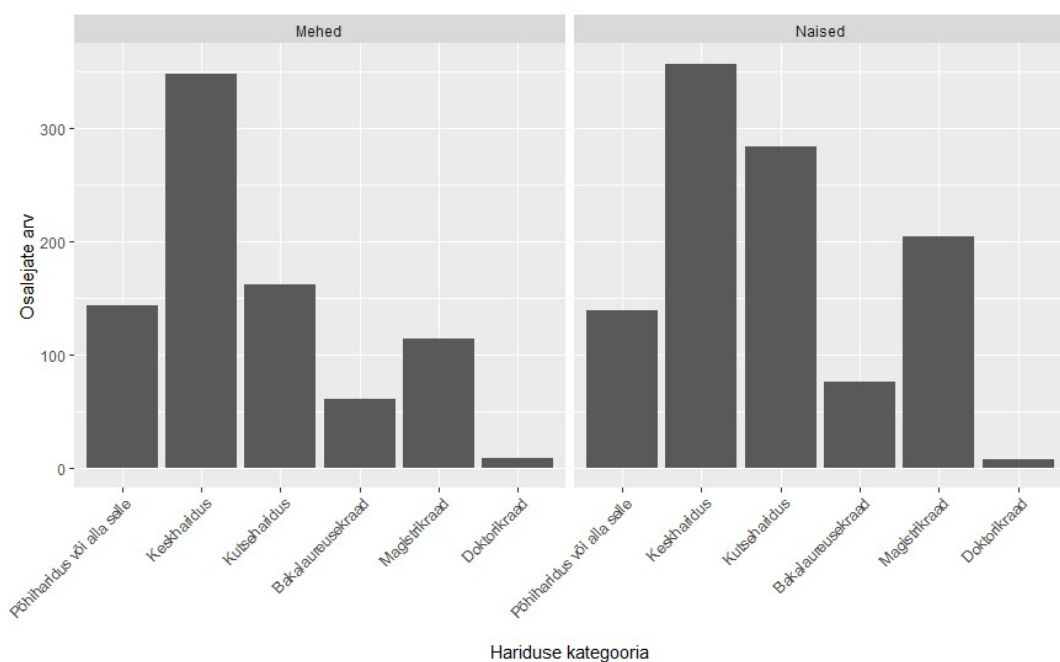
Naiste valimis on oluliselt rohkem 65+ vanusegruppi kuuluvaid inimesi, mis on kooskõlas Eesti Statistikaameti näitajatega, mille kohaselt on Eesti rahvastikus rohkem vanemaealisi naisi kui mehi.

Uuringus osalenute haridustasemete andmed

Uuringus osalenute kohta oli ESSi andmestikus väga põhjalikult välja toodud nende haridustase. Jagasin ESSi andmestiku haridustasemed Tabelis 2 esitatud haridustaseme kategooriatesse.

Tabel 2. Haridustasemete jaotus sugude vahel

Haridustase	Mehed		Naised		Mehed ja naised kokku	
	Arv	Osakaal kogu valimis (%)	Arv	Osakaal kogu valimis (%)	Arv	Osakaal kogu valimis (%)
Põhiharidus või alla selle	143	7,51	139	7,30	282	14,81
Keskharidus	348	18,28	357	18,75	705	37,03
Kutseharidus	162	8,51	162	14,92	446	23,42
Bakalaureusekraad	61	3,20	76	3,99	137	7,20
Magistrikraad	114	5,99	204	10,71	318	16,70
Doktorikraad	8	0,42	7	0,37	15	0,79

Joonis 3. Haridustasemete jaotus sugude vahel

Kõige enam on uuringus osalejate seas keskharidusega inimesi. Magistrikraadiga naisi on pea kaks korda rohkem kui magistrikraadiga mehi. Siin võib põhjus peituda selles, et uuringus osales rohkem vanemaealisi naisi kui mehi, mistõttu võib nende seas olla palju neid, kellel on nõ „võrdsustatud magistrikraad“. Samuti on naiste seas rohkem kutseharidusega inimesi.

Tabel 3. Haridustasemete jaotus vanuste vahel

Haridustase	0-17	18-35	36-50	50-65	65+
Põhiharidus või alla selle	55	66	33	26	102
Keskharidus	1	169	154	188	193
Kutseharidus	0	87	140	125	94
Bakalaureusekraad	0	62	46	18	11
Magistrikraad	0	55	73	104	86
Doktorikraad	0	2	4	1	8

Siin tabelis tuleb välja seos kõrge vanuse ja magistrikraadi omamise vahel. Vanusegruppides 50-65 ja 65+ on oluliselt vähem bakalaureusekraadi omanikke, kuid rohkem magistrikraadi omanikke.

Haridustase, eluga rahulolu, õnnelikkus, hinnang tervisele

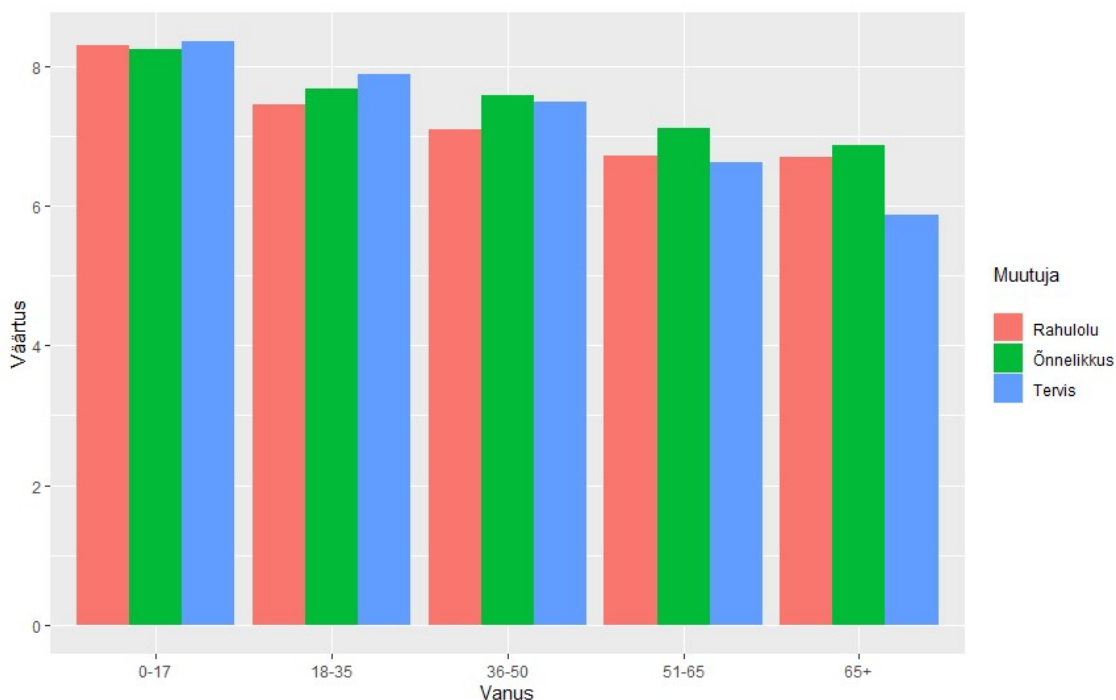
Antud valimi eluga rahulolu seos hinnanguga tervisele on 0,35. Õnnelikkuse seos tervisele on 0,38. Mõlema korrelatsiooni puhul $p < 0,01$. Kuigi põhjuslikku seost väita ei saa, näib, et mida parem on tervis, seda õnnelikum ja rahulolevam inimene on või mida õnnelikum ja rahulolevam inimene on, seda parem on ta tervis.

On leitud, et kõrge vaimse võimekusega inimesed oskavad suurema tõenäosusega enda tervise eest hoolt kanda ja on üldiselt tervemad. Tegin selle seose uurimiseks järgneva tabeli.

Tabel 4. Haridustaseme seos eluga rahulolu, õnnelikkuse ja tervisehinnangu vahel (skaalal 1-10)

Haridustase	Eluga rahulolu	Õnnelikkus	Hinnang oma tervisele
Põhiharidus või alla selle	7,09	7,22	6,71
Keskharidus	6,65	7,03	6,67
Kutseharidus	7,03	7,44	7,07
Bakalaureusekraad	7,50	7,85	7,82
Magistrikraad	7,55	7,71	7,42
Doktorikraad	7,07	7,53	6,67

Kõige õnnelikumad ja tervemad on enda arvates bakalaureusekraadi omajad, seega ei saa väita, et kõrgem haridustase garanteerib hea tervise. Tabelist 3 on näha, et bakalaureusekraadi omavad suurema tõenäosusega 18-50 aastased ehk pigem nooremad inimesed. Selleks, et näha, kas seos leidub hoopis vanuse ja tabelis 4 toodud muutujate vahel, tegin järgneva joonise.

Joonis 4. Vanuse seos eluga rahulolu, õnnelikkuse ja tervisega

Näib, et mida noorem inimene on, seda tervemaks ja õnnelikumaks ta ennast hindab.

Töötunnid ja ületunnid haridustasemete kaupa

Tabel 5. Haridustaseme seos nädalas töötatud tundidega

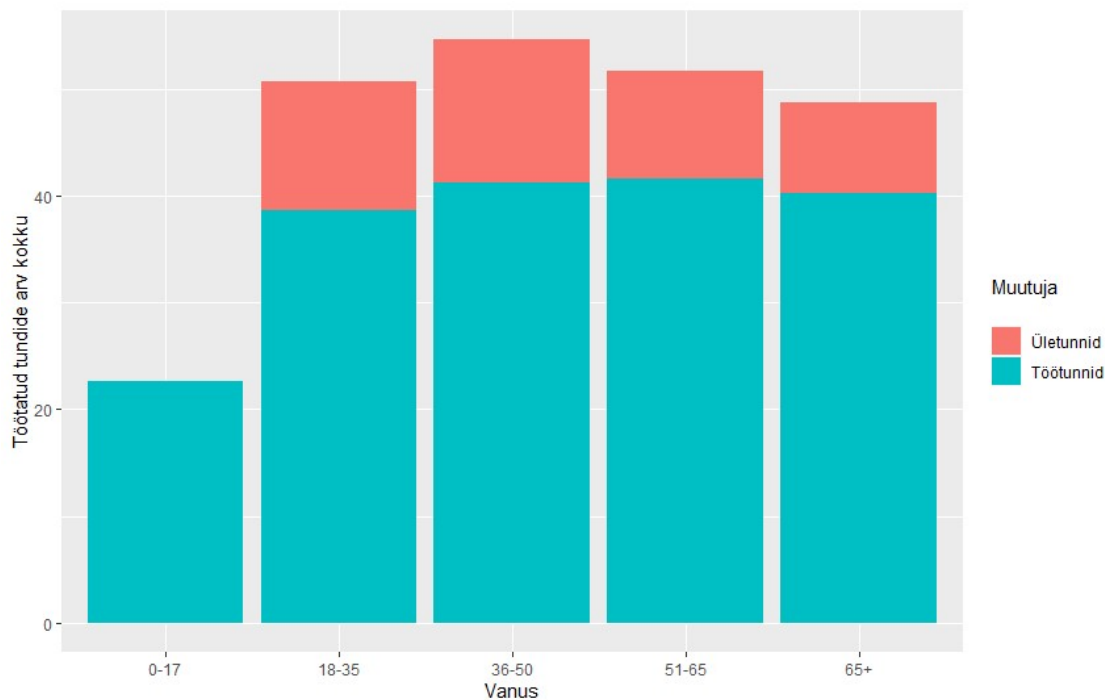
Haridustase	Töötunnid (h)	Ületunnid (h)	Kokku (h)
Põhiharidus või alla selle	40,5	0,81	41,4
Keskharidus	39,8	1,60	41,4
Kutseharidus	40,7	0,68	41,4
Bakalaureusekraad	37,3	3,41	40,7
Magistrikraad	41,8	2,58	44,4
Doktorikraad	36,9	8,33	45,2

Kõike enam töötavad nädalas kokku doktorikraadiga inimesed. Nemad teevad ka kõige rohkem ületunde, kuid nende töötundide arv on kõige madalam. Ajalises mõttes töötavad kokku kõige vähem bakalaureusekraadiga inimesed.

Tabel 6. Soolised erinevused nädala töötundides

	Töötunnid (h)	Ületunnid (h)	Kokku (h)
Mehed	41,3	2,34	43,6
Naised	39,5	1,11	40,6

Mehed töötavad keskmiselt rohkem tunde nädalas ja teevad enam ületunde kui naised.

Joonis 6. Töötunnid ja ületunnid vanusekategoriate kaupa

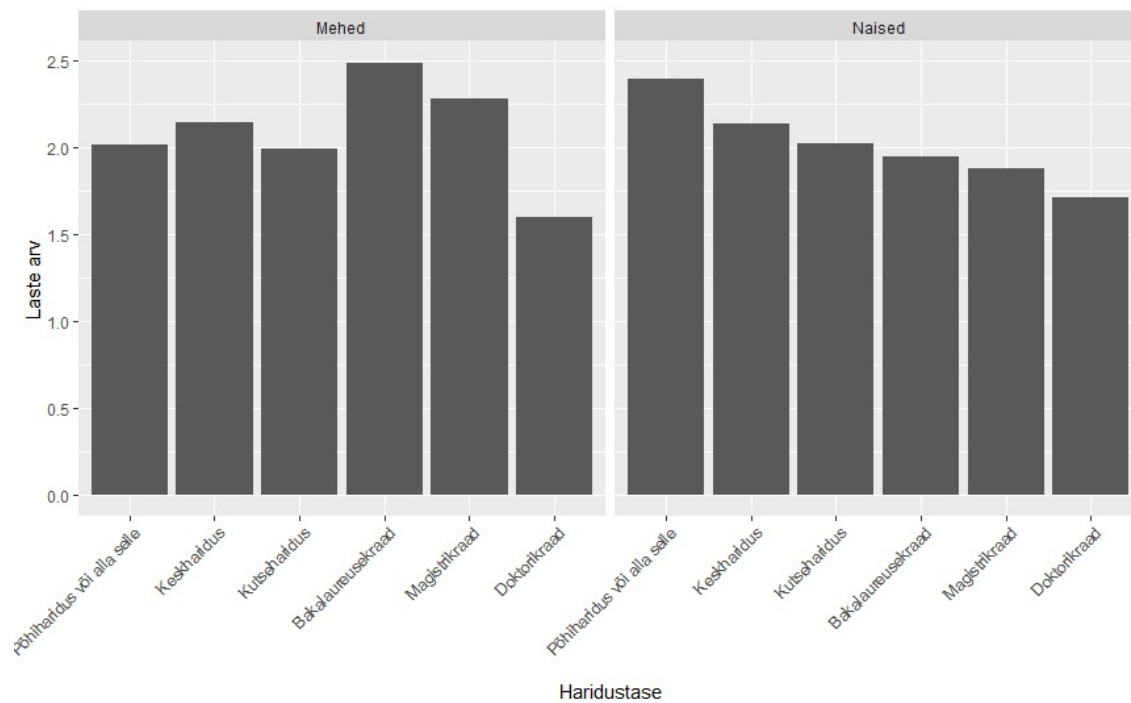
Kõige enam töötavad ja teevad ületunde uuringus osalejad vanuses 36-50.

Haridustaseme seos laste arvuga

Kuna kõrget vaimset võimekust seostatakse nii kõrgema haridustaseme kui ka madalama laste arvuga, otsustasin uurida, kas valimis on olemas negatiivne seos haridustaseme ja laste arvu vahel.

Tabel 7. Haridustase ja keskmine laste arv

Haridustase	Keskmine laste arv
Põhiharidus või alla selle	2,22
Keskharidus	2,14
Kutseharidus	2,01
Bakalaureusekraad	2,16
Magistrikraad	2,02
Doktorikraad	1,67

Joonis 7. Haridustase ja keskmine laste arv sugude lõikes

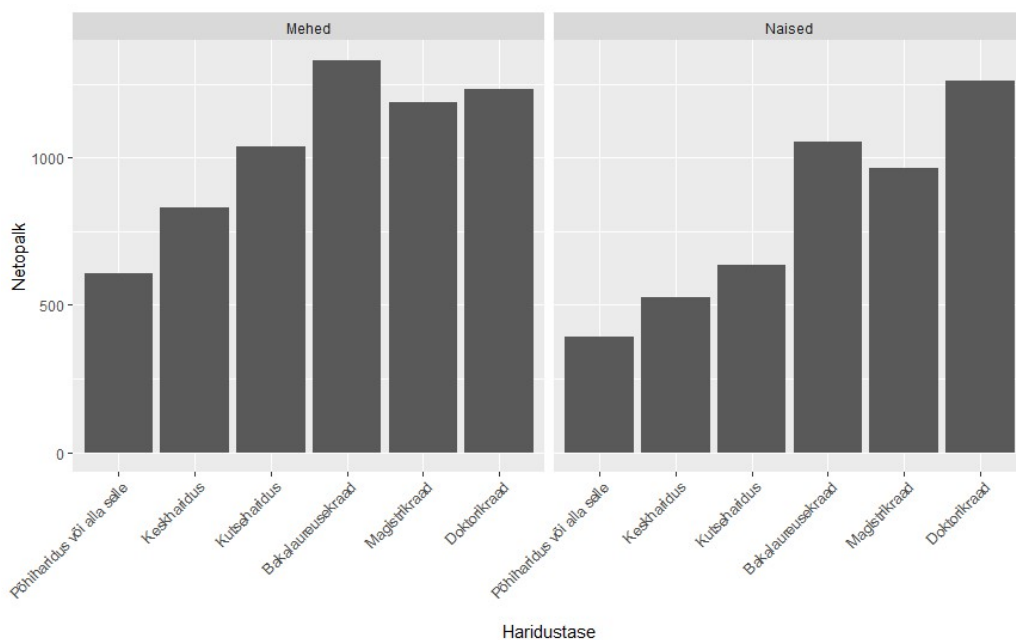
Jooniselt 7 on näha, et naiste puhul alandab kõrgem haridustase laste arvu üsna lineaarselt. Mõlemast soost doktorikraadi omanikel on keskmiselt kõige vähem lapsi.

Haridustase ja netopalk

Tabel 8. Haridustase ja netopalk kuus

Haridustase	Keskmine netopalk (EUR)	Min (EUR)	Max (EUR)	SD
Põhiharidus või alla selle	488	0	3500	398
Keskharidus	672	0	4000	481
Kutseharidus	783	0	12250	790
Bakalaureusekraad	1171	0	3500	589
Magistrikraad	1043	0	3800	666
Doktorikraad	1246	420	2500	716

Doktorikraadi omandanutel on keskmine palk kõige kõrgem. Huvitaval kombel on teiste haridustasemete juures oluliselt suurem varieeruvus (nt kutseharidusega inimeste miinimum on 0 eurot kuus ja maksimum 12250 eurot kuus): ilmselt kuulub nendesse kategooriatesse rohkem ettevõtjaid, *freelancereid* jm.

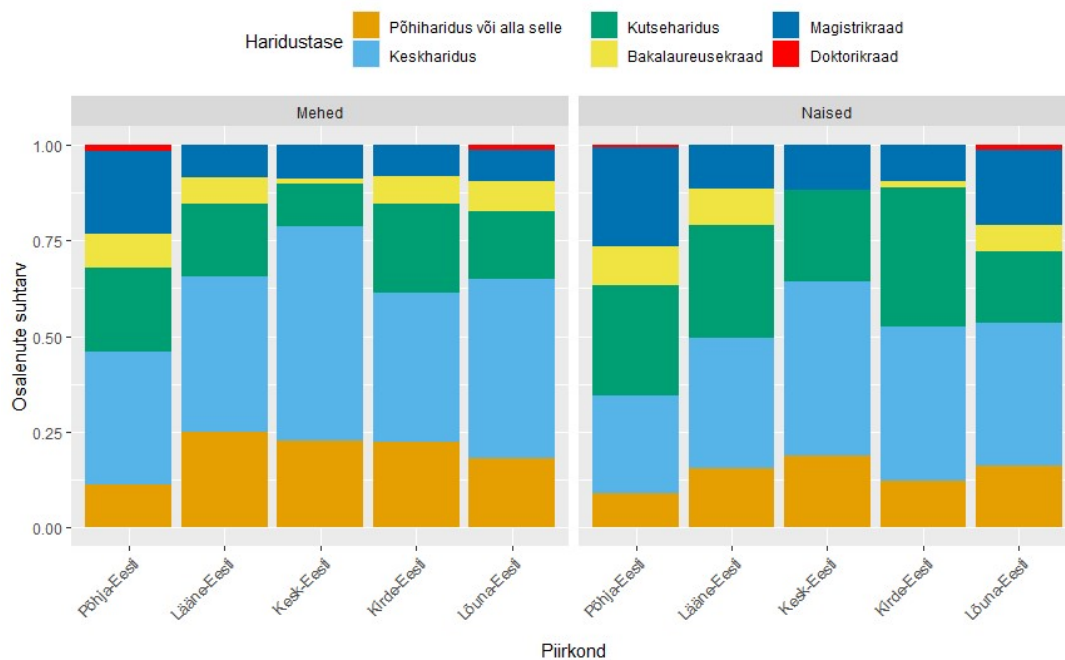

Joonis

8. Haridustase ja keskmine palk sugude lõikes

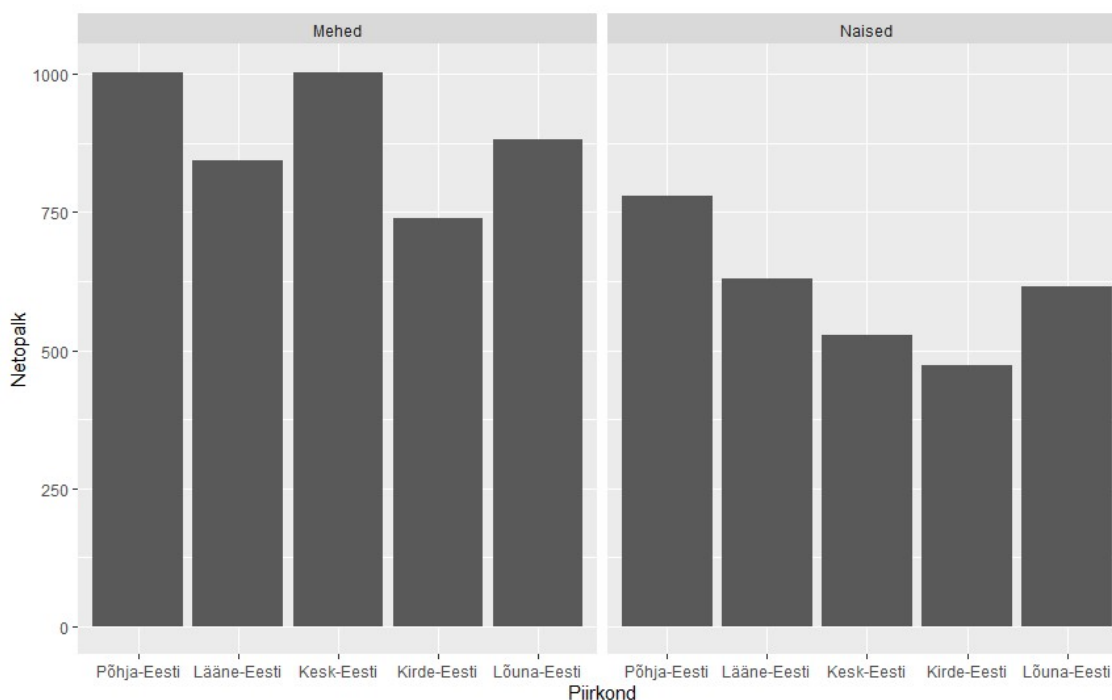
Meeste keskmine netopalk kuus on 929 eurot ja naiste keskmine on 661 eurot. Keskmiselt teenivad kõige rohkem palka bakalaureusekraadiga mehed.

Haridustaseme ja palga erinevused piirkonniti

Joonis 9. Haridustasemete erinevus piirkonniti sugude lõikes

Kokku on kõrgharitud (bakalaureusekraad, magistrikraad ja doktorikraad) inimesi kõige enam Põhja- ja Lõuna-Eestis, kõige vähem Kesk-Eestis. Kutseharidusega inimesi näib protsentuaalselt kõige rohkem olevat Kirde-Eestis. See tuleneb ilmselt asjaolust, et Kirde-Eesti majandusest moodustab suure osa tööstus.

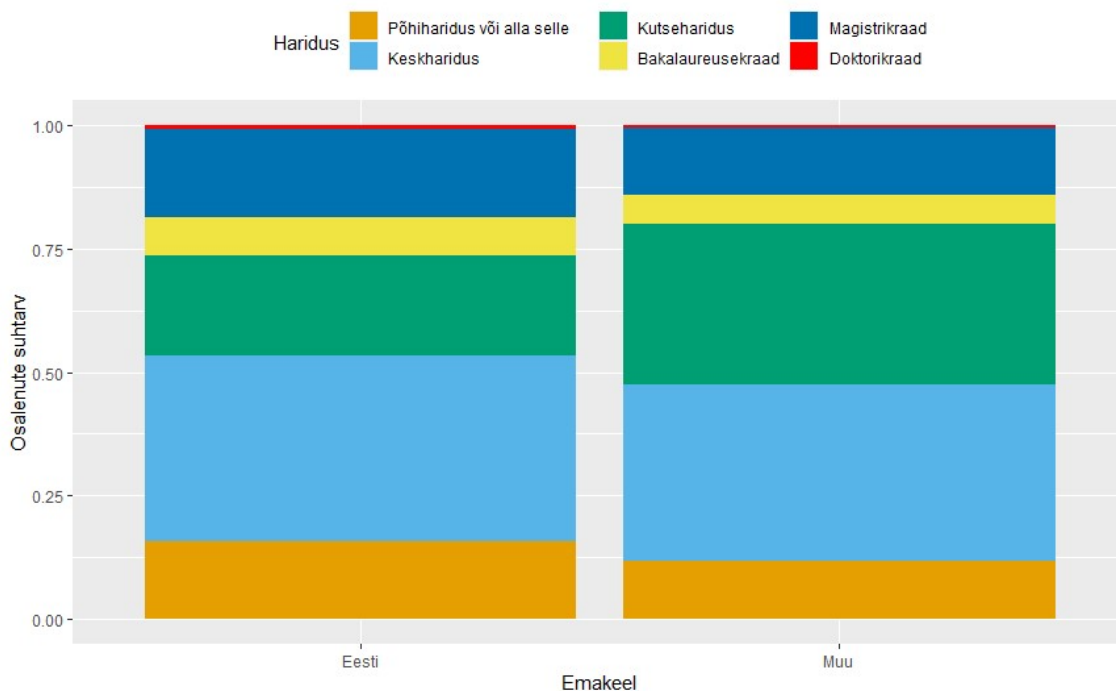

Joonis 10. Palga erinevused piirkonniti

Kõike enam teenivad palka Põhja- ja Kesk-Eestis elavad meesterahvad, kõige vähem Kirde-Eestis elavad naised. Põhjus, miks Kesk-Eesti meeste palk on joonisel nii kõrge, võib peituda selles, et seal ühel seal elava meesterahva netopalk kuus on 12 250 eurot.

Emakeel ja haridustase

Andmestikus on esindatud mitmesuguse emakeelega inimesed, näiteks eesti, vene ($n = 486$), armeenia, aserbaidžani, inglise, prantsuse ja ukraina emakeelega inimesed. Eesti emakeelega inimesi on andmestikus 1406, muukeelseid 498. Kõige rohkem muu emakeelega inimesi elab Põhja- (259) ja Kirde-Eestis (168). Eesti emakeelega inimeste keskmine netopalk kuus on 814 eurot, muu emakeelega inimestel 667 eurot.

Joonis 11. Haridustasemete erinevused eesti emakeelega ja muu emakeelega inimestel

Eesti emakeelega inimeste seas on rohkem bakalaureuse- ja magistrikaadi omanikke, muukeelsete seas oluliselt rohkem kutseharidusega inimesi.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärk oli uurida haridustaseme seost mitmete teiste muutujatega. Töö põhjal ei saa väita, et kõrgem haridus tähendab alati paremat tervist ja suuremat eluga rahulolu – näib, et need muutujad on pigem mõjutatud vanuse poolt. Kõrgem haridustase tundub tähendavat ka kõrgemat töötatud tundide arvu nädalas ning rohkem ületunde. Doktorikraadi omanikel on keskmiselt vähem lapsi, kuid teenivad rohkem palka kui madalama haridustasemega inimesed. Kõige madalamad palgad on Kirde-Eestis, seal on ka kõige vähem kõrgharidusega inimesi.